

A targoncát toló asszony

November végén Újvidéken egetverő ünnepek voltak, ugyanis a tartományi parlament november 25-ét a Vajdaság napjává, az itt élő szerb nemzet és a nemzeti kisebbségek közös ünnepévé nyilvánította, és ennek tiszteletére megnyitották az Elcsatolás Múzeumot. Díszüléseket tartottak, számos rendezvényre került sor, ezenkívül az újvidéki Köztársaság téren felavatták Petar Karađorđević szerb király tíz méter magas lovas szobrát, amelynek a talapzatára az van írva, hogy a szerb hadsereg 1918. november 25-én szabadította fel a várost a magyar uralom alól. Harcolni sem kellett, a magyar katonák szép csendben, puskalövés nélkül, úri módon kivonultak.

Természetesen nem ünnepek, ezen a napon inkább Romsics Ignác *Erdély elvesztése* című könyvét veszem elő. Annyit beszélünk Trianonról, immár rockopera is készült róla, úgyhogy a sok szólam és közhely után érdemes olvasgatni ezt a nagyon sok tanulságot rejtegető, főleg a magyar úri osztály felelősségéről szóló könyvet. Újabban tabutéma az úri osztály felelőssége, miként az is tabu lett, hogy a magyar szegénység viselte az igazságtalan béke következményeit. Figyelmemet viszont az kötötte le, hogy Erdélyben legalább voltak valamiféle alternatív koncepciók, volt valamilyen ellenállás, ellentétben a Vajdasággal, ahol a helyi politikai elit eléggé passzívan viselkedett. Úgy látszik, a vajdasági magyaroknak nincs szerencsájük a politikai elitjükkel.

76

Számos rangos szerb értelmiségi és civil szervezet tiltakozott az ellen, hogy éppen ez a dátum legyen a Vajdaság napja, szerintük a közös ünnepre alkalmasabb dátumot kellett volna találni. A hatalom szerint felesleges akadémikodásról van szó, mert lám, a Vajdasági Magyar Szövetség képviselői is megszavazták a parlamentben. Ezzel azonban nem hallgattatták el az „akadémikodókat”, lehet, hogy a magyar politikusok így szavaztak, mondták, bizonyára volt okuk rá, de ők ismerik a magyar polgárokat, s nyilvánvaló, hogy az egyszerű magyar emberek ezen a napon nem ünnepeltek.

A Szabad Európa Rádió ezzel kapcsolatban tőlem is interjút kért. Kellemetlen erről a kérdésről nyilatkozni, egyszerűen azért, mert a riporterek szembesítenek azzal a kérdéssel, hogy miért szavazta meg a VMSZ a törvényt, nekem pedig, miután nap mint nap szembesülök a vajdasági magyarok elvándorlásával, elegendő van az efféle apró csatározásokból. Emellett minden más dolog eltörpül.

A szavazáskor miért nem tartózkodott a magyar párt, kérdezik sokan, bizonyára nem vette volna zokon a vele koalíciós kormánypárt. Sajnos erre nem tudnék válaszolni, ezért kellemtlenül vállalom a beszélgetést. Szerencsére ez a kérdés nem hangzott el. Mit is válaszoltam volna? Ha a párt tagsága úgy véli, hogy ünnepelni kell, akkor ünnepeljenek. Válaszomban csak azt fejtegettem, hogy ha a szerb politikai vezetők szerint november 25-e a nemzet történetének fontos dátuma, akkor legyen nemzeti ünnep, viszont nem tartom szerencsés megoldásnak, hogy ez legyen a közös vajdasági ünnepünk.

Az ünneplés napokig tartott. Újvidéken 25-én a tíz méter magas Karadorđević-szobor előtti Aleksandar Vučić, Szerbia köztársasági elnöke mondott díszbeszédet. A tévében látom, hogy az első sorokban Milorad Dodik, a boszniai Szerb Köztársaság elnöke és Pásztor István a Vajdasági Magyar Szövetség elnöke foglalt helyet.

A fiatal szerbiai történészek tanácskozásán eközben arról értekeztek, hogy az ünnepség a nacionalista kultuszt gerjeszti. A kultusz engem nem lep meg, hiszen az egész posztkommunista régióban hasonló eszmék kerekednek felül. Déjà vu! Sztoikus lettem. A szerbiai Karadorđević-kultusz és a magyarországi Horthy-kultusz valójában egy töről fakad, mindenütt erősödik a nemzetállami eszme, hallom a fiatal történészek tanácskozásán. Van azonban egy lényeges különbség: az első a győztesek ünnepe, a másik pedig a veszteseké. Úgy látszik, bennünk magyarokban van némi mazochista hajlandóság is.

Ahogy látom, Kelet-Közép-Európában és a Balkánon a győztesek is, a vesztesek is szobrokat rombolnak, és újakat építenek, vagy pedig áthelyeznek. Budapesten éppen ezekben a napokban a Kossuth térről eltávolítják Nagy Imre szobrát, helyébe kerül a Vértanúk szobra, amelyet Horthy Miklós jelenlétében 1934-ban Pekár Gyula avatott fel a következő szavakkal: „Főméltóságú kormányzó úr! Kérem magas engedelmét arra, hogy erről a vértanúemlékről lehulljon a lepel.” A gesztus Magyarország jelenéről, az emlékezetpolitika módosulásáról árulkodik. Apám jut eszembe, aki 1956 novemberében felállt, és a forradalom tiszteletére a himnuszt énekelte. Tizenöt éves voltam, én is felálltam, és az apámmal együtt énekeltem, nekem utólag úgy tűnt, hogy akkor lettem nagykorú. Túl korán! Utána 1956 és Nagy Imre sorsa összenőtt. Szobrának áthelyezése Magyarországon vitát váltott ki, én pedig újra azzal vigasztalódtam, ez játszódik le a posztháborús jugoszférában.

A posztkommunista zűrzavarnak azonban nincs vége, nem is lesz a közeljövőben. Budapesten tüntetnek, Belgrádban tüntetnek, csak Újvidék él csendes zűrzavarban. Belgrádban az írók tömegesen szembeszálltak a kormánypárttal. Figyelem, mi történik az írókkal Budapesten, de úgy érzem, a magyar írók megszelídültek. Épp e napokban néhányan vendégszerepeltek Újvidéken, az újságokban olvasom a nyilatkozataikat, amelyekből kiviláglik: minden rendben. Akkor miért tüntetnek a fiatal budapesti egyetemisták és a diákok? Esterházy halála után – úgy tűnik – elveszett az irodalmi kompasz. Ez a különbség Belgrád és Újvidék között – prózában, lírában és politikában.

Bajlódom az orvosokkal, nem csoda tehát, hogy felkapom a fejem, amikor olvasom, hogy Beregszászon „magyar kórház” épül, igaz, a jogászok nem találták meg a módját, hogy csak a magyarokat gyógyítsák. A tervek szerint más kisebbségi közösségekben is – a Vajdaságban is – a stadionok mellett a jövőben „magyar kórházak” épülnek. A *444.hu* honlapján olvasom, hogy a topolyai „magyar stadion” milliárdokba került, habár a városka első osztályú csapatának nincs helyi szurkolótábora, csak a játékosok rokonai, ismerősei járnak ki, ám mégis felépül a 3500-4500 fős új stadion.

A jelenséget nem kommentálom, mivel a focit túlságosan kozmopolita biznisznek tartom. Ha a magyar adófizetők úgy vélik, hogy a foci az elvándorlás korában erősíti a nemzeti identitást és a szülőföldön maradáást, akkor legyen.

Igaz, a maradással egyre nagyobb bajok vannak, mert az elvándorlás immár lavinyszerű, olyannyira megingott a nemzeti identitástudat, hogy többé nem fontos a szülőföldre való hűség eszméje. Lesznek stadionok, csak nem lesznek magyar focisták. Ha rajtam múlna, akkor nemzeti szempontból inkább a kultúrára helyezném a hangsúlyt, vagy legalábbis a focipályák közelében könyvkereskedést nyitnék, mert hiszek abban, hogy a kultúra a nemzeti identitás megőrzésének alappillére. Hiszem és vallom, hogy a kultúra az utolsó szalmaszál, amibe belekapaszkodhatunk. Igazat adok Schöpflin Györgynek, aki a múlt tanulságait emlegetve leszögezte, hogy „a gyengébb kulturális közösségeknek nem volt más választásuk, mint hogy válaszlépéseket tesznek, vagy eltűnnek”. A hetvenes-nyolcvanas években a Vajdaságban 16 magyar könyvkereskedés volt, ma viszont csak itt-ott található magyar könyvek. Sokan állítják: azért nincs szükség könyvkereskedésekre, mert nincsenek olvasók. E logika szerint viszont nincs szükség focistadionokra se, mert nincsenek szurkolók. A topolyai példa arról szól, hogy focisták is alig alig maradtak.

A magyar kórházakat viszont kiváló ötletnek tartom, mert lesznek idős magyar betegek. Főleg rájuk gondolok, mert a fiatalok elvándorolnak, és valahol a bécsi, müncheni, londoni orvosoknál keresik a gyógyulást. Nem marad elég öregeket ápoló fiatal.

Ezt az exodust szem előtt tartva szerencsés ötlet lenne, ha a „magyar kórházak” mellett „magyar öregotthonok” is épülnének, mivel egyre több a magatehetetlen, idős magyar ember, akik már a felmenőik sírját is alig tudják gondozni.

78

Az új helyzet új szakmákat követel. Erre jöttem rá halottak napján az egyik bácskai temetőben, ahol találkoztam a targoncát toló asszonnyal. A targoncán volt seprű, súrolókefe, kiskapa, nagykapa, gereblye, locsolókanna, metszőolló, mind gondosan elrendezve. Beszédbe elegyedtem vele, kiderült, hogy jól jövedelmező foglalkozást űz. Havi harminc euróért gondozza a sírokat, lesúrolja a márványt, hetente locsolja a virágokat, rendszeresen lesepri a sírról az avart. Főleg a márvány igényel szakszerű gondozást, fényesítést, mivel az avar rongálja a márványt. Látszik is a keze nyoma azokon a sírokon, amelyeket ő gondoz. Az unokák meg a gyerekek pedig a nagyvilágból küldik a pénzt. Legtöbbjük egy évre előre fizet, hogy ne legyen gondja. Az asszony a síremlékekre szakosította magát, a férje fűnyírásra. Akad elég kuncsaftja, mostanában nem is vállal újakat, hiszen nem dolgozhat éjjel-nappal. Arról van szó ugyanis, hogy sok a lakatlan ház, melyek előtt rendszeresen nyírni kell a fűvet, nehogy a fosztogatók prédája legyen. A gondozatlan házakba ugyanis gyakran betörnek a tolvajok. Akadnak gondozatlan házak, amelyekből már a bútorokat is ellopták, ezért nyírni kell a fűvet, amíg el nem adják a házat, ám hiába hirdetik, eladni is nehéz. A fűnyírásra is Nyugatról küldik az örökösök a pénzt.

A jövedelemről nem illett volna faggatni a házaspárt, csak annyit tudtam meg, hogy a napokban okostévéét vásároltak, a nyáron pedig Albániában nyaraltak. Az ugyanis olcsóbb, mint Görögország vagy Montenegró. Most új autóra gyűjtik a pénzt. Minden elismerésem az övék: jobban ismerik a kisebbségi állapotokat, mint a politikusok.